

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2019 | 27.09.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.9.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.5)

УДК 330.87 : 339.9

О. Ю. Мінц,
доктор екон. н., доцент, завідувач кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
ORCID: 0000-0002-8032-005X

Е. В. Камішишникова,
к. екон. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємств,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»
ORCID: 0000-0003-1835-9786

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

О. Y. Mints
D.Sc. in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Finance and Banking
DVNZ "Pryazovskyi State Technical University"
E. V. Kamyshnykova
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Economics of an Enterprise
DVNZ "Pryazovskyi State Technical University"

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL STANDARDS IN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY SPHERE AT INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті досліджено стан та проблеми імплементації міжнародних стандартів у галузі корпоративної соціальної відповідальності у практику українських суб'єктів промислової діяльності. Охарактеризовано групи міжнародних документів та ініціатив у сфері корпоративної соціальної відповідальності. Сфокусовано увагу на необхідності виділення в окрему групу міжнародних документів, що містять вимоги щодо управління окремими сферами корпоративної соціальної відповідальності. Узагальнено передовий світовий досвід впровадження соціально відповідальних ініціатив у корпоративну практику через дотримання вимог міжнародних стандартів та охарактеризовано особливості їх імплементації суб'єктами бізнесу в Україні. Визначено, що локомотивом на шляху інтеграції соціальних відповідальних політик і практик у корпоративні системи менеджменту в Україні є представники великих промислових підприємств національного походження або міжнародних інтегрованих груп. Установлено головні причини гальмування впровадження міжнародних стандартів у галузі корпоративної соціальної відповідальності в Україні.

The paper studies the state and problems of implementation of international standards in the field of corporate social responsibility in the practice of Ukrainian subjects of industrial activity.

Groups of international documents and initiatives in the field of corporate social responsibility are characterized. The focus is on the need to allocate a separate group of international documents containing the requirements for managing specific areas of corporate social responsibility. The best practices of implementing socially responsible initiatives in corporate practice have been summarized in compliance with the requirements of international standards. The peculiarities of their implementation by business entities in Ukraine have been characterized. The representatives of large industrial enterprises of national origin or international integrated groups have been determined to be a locomotive on the path of integration of socially responsible policies and practices into corporate management systems in Ukraine. The non-financial reporting prepared in accordance with international standards (Global Reporting Initiative, AccountAbility 1000 Series Guidelines, etc.) has been established as the main tool for implementing social, environmental and ethical principles in corporate governance. The main reasons slowing down implementation of international standards of corporate social responsibility in Ukraine have been studied. These problems include the lack of funds due to the financial weakness of Ukrainian enterprises; low level of information and financial transparency of business and fear of increasing the degree of openness; tax pressure, imperfection of the legal framework, which affects the motivation and ability to undertake socially responsible activities of enterprises; an underdeveloped public-private partnership mechanism that reduces the opportunities for attracting resources of business sector to jointly address important socio-economic development challenges in local communities; insufficient experience in implementing socially responsible measures etc. The introduction of short-, medium- and long-term measures at the state level to overcome problems and stimulate the development of corporate social responsibility has been proposed.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність; міжнародні стандарти та рекомендації; нефінансова звітність; соціальні інвестиції; соціально відповідальні ініціативи.

Key words: corporate social responsibility; international standards and guidelines; non-financial reporting; social investments; socially responsible initiatives.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Важливою тенденцією останніх двох десятиліть стало поширення концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та впровадження її у систему корпоративного управління різних суб'єктів. Відповідно до міжнародного стандарту ISO 26000:2010 «Керівництво із соціальної відповідальності», соціальна відповідальність – це відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, враховує очікування заінтересованих сторін, відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки, інтегрована у діяльність організації і практикується у її відносинах з іншими [1].

Більшість впливових міжнародних організацій, таких як Організація об'єднаних націй (ООН), Світовий банк, Організація з економічного співробітництва та розвитку, Міжнародна організація праці (МОП) тощо, не тільки схвалюють концепцію КСВ, але й мають також встановлені принципи, стандарти, вимоги до звітності у сфері КСВ. Провідні світові компанії декларують свою прихильність до принципів КСВ та інтегрують зазначені стандарти та вимоги у власні корпоративні системи управління. Ця тенденція також є характерною для вітчизняних корпоративних суб'єктів або їхніх груп, особливо тих, що прагнуть працювати або залучати кошти на міжнародних ринках.

Актуальним питанням на сьогодні є вивчення передового зарубіжного досвіду та подолання існуючих проблем на шляху імплементації міжнародних ініціатив у галузі КСВ у діяльність українських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності у систему управління підприємствами присвячено роботи таких зарубіжних учених: Г. Боуена, Е. Бріггема, К. Девіса, Т. Дональдсона, П. Друкера, А. Керолла, Г. Мінза, Дж. Муна, Д. Меттена, Л. Престона, М. Портера, М. Фрідмана, Р. Фрімена тощо. Питання адаптації міжнародних стандартів і принципів соціально відповідальної поведінки у вітчизняну практику господарювання розглядаються у працях науковців Л. Бобко, Л. Грицина, А. Колот, С. Король, Р. Курінько, Т. Маматова, М. Притула, М. Руда та ін. У зв'язку з недостатнім рівнем проникнення міжнародних

соціально відповідальних стандартів та рекомендацій в українське бізнес-середовище додаткового вивчення потребують питання, пов'язані з узагальненням зарубіжного досвіду у цьому напрямку та визначенням причин, що перешкоджають українським корпоративним суб'єктам впроваджувати передові КСВ практики.

Метою статті є дослідження стану та проблем впровадження міжнародних стандартів у галузі КСВ у практику українських суб'єктів суб'єктів промислової діяльності.

Виклад основного матеріалу. Значний вплив на розвиток соціальної відповідальності бізнесу різного регіонального походження здійснюють міжнародні нормативні документи, до основних з них належать:

- UN Global Compact (Глобальний договір ООН);
- Міжнародний стандарт ISO 26000: 2010 «Керівництво з соціальної відповідальності»;
- AccountAbility 1000 Series (Стандарти соціальної та етичної звітності серії AA 1000);
- Global Reporting Initiative Guidelines (Глобальна ініціатива з питань звітування) тощо.

Значення міжнародних стандартів з КСВ передусім полягає в узагальненні досвіду провідних країн в області КСВ, поширенні його на інші країни, визначенні пріоритетів у напрямку стійкого розвитку та уніфікації підходів до визначення критеріїв етичної поведінки суб'єктів господарювання.

У теперішній час нормативна база у галузі КСВ налічує близько 30 міжнародних стандартів, керівних принципів, систем управління, кодексів поведінки, схем сертифікації, які розроблені авторитетними міжнародними, регіональними, національними, галузевими організаціями, та регламентують питання у сфері корпоративного управління КСВ, проведення оцінки, обліку та звітності [2; 3].

У залежності від сфери застосування міжнародні ініціативи класифікують на декілька груп (табл. 1). До чотирьох основних груп авторами запропоновано додати п'яту, що характеризує міжнародні документи, які містять вимоги щодо управління окремими сферами КСВ. Доцільність виділення цих документів в окрему групу пояснюється тим, що, на відміну від першої групи, указані стандарти або керівні принципи не носять універсальний характер та визначають вимоги щодо окремих підсистем КСВ (менеджмент якості, екологічний менеджмент, соціально відповідальні трудові практики тощо).

Таблиця 1.
Класифікація міжнародних нормативних документів у сфері КСВ

Групи міжнародних документів у сфері КСВ	Міжнародні документи
Група 1. Міжнародні документи, що визначають загальні принципи та вимоги щодо діяльності підприємства у сфері КСВ	<ul style="list-style-type: none"> • UN Global Compact (Глобальний договір ООН); • The Global Sullivan Principles – GSP (Глобальні принципи Саллівана); • Organisation for Economic Cooperation and Development Guidelines for Multinational Enterprises (Рекомендації Організації з економічного співробітництва та розвитку (OECD) щодо діяльності багатонаціональних корпорацій) • ECCR / ICCR Principles for Global Corporate Responsibility: Benchmarks (Принципи всесвітньої корпоративної відповідальності); • Принципи ведення бізнесу на засадах концепції корпоративної соціальної відповідальності (Caux Round Table Principles for Business); • Principles for Global Corporate Responsibility: Bench Marks for Measuring Business Стандарти і принципи дій відповідальної компанії, спільний проект Interfaith Center of Corporate Responsibility (США), The Ecumenical Council for Corporate Responsibility (Філіппіни), The Cristian Centre for Socially Responsible Investment (Австралія) и KAIROS-Canada (Канада)
Група 2. Міжнародні документи, що містять вимоги до управління підприємством та передбачають проведення сертифікації його діяльності	<ul style="list-style-type: none"> • Social Accountability 8000 (Соціальна відповідальність 8000); • International Organization for Standardization ISO 26000 (стандарт із корпоративної соціальної відповідальності); • Forest Stewardship Council's Principles and Criteria for Forest Management (Принципи та критерії Форест Менеджменту)
Група 3. Міжнародні документи щодо оцінки рейтингу соціальної відповідальності	<ul style="list-style-type: none"> • FTSE4 Good Selection Criteria (Індекс, який включає до розрахунку екологічну складову, дотримання прав людини, протидію корупції); • Dow Jones Sustainability Group Index (Індекс сталого розвитку Доу Джонса); • ESI (Ethibel Sustainability Index); • Global Challenges Index; • MSCI World ESG Index; • Регіональні індекси: ASPI Eurozone Index, DAXglobal Sarasin Sustainability Germany Index EUR, STOXX Sustainability Indices, Hang Seng Corporate Sustainability Index, Ethinvest Environmental Index Australia, Jantzi Social Index Canada, Johannesburg Stock Exchange / FTSE 4Good Index

	South Africa, Humanix 50 Index Sweden, Calvert CALVIN Social Index USA, KLD Domini 400 Index USA тощо)
Група 4. Міжнародні документи, що визначають загальні вимоги щодо обліку та звітності	<ul style="list-style-type: none"> • AccountAbility 1000 Series (Стандарти серії AA 1000); • Global Reporting Initiative Guidelines (Глобальна ініціатива з питань звітування)
Група 5. Міжнародні документи, що містять вимоги щодо управління окремими сферами КСВ	<ul style="list-style-type: none"> • International Organization for Standardization ISO 9000 (стандарти менеджменту якості організації), ISO 14000 (стандарти екологічного менеджменту); • EMAS (Eco Management and Audit Scheme) Міжнародний стандарт в галузі екологічного менеджменту; • ILO convention (Конвенції МОТ); • ETI (Ethical Trading Initiative Base Code) Стандарти трудових відносин; • Amnesty International's Human Rights Guidelines for Companies - Керівні принципи щодо дотримання корпораціями прав людини

* доповнено автором на основі [4; 5; 6]

Добровільне виконання українськими підприємствами вимог міжнародних стандартів з КСВ є підтвердженням впровадження ними принципів соціально відповідальної діяльності та сприяє побудові ефективних відносин із різними групами зацікавлених сторін. Крім того, у міжнародних стандартах наводиться перелік рекомендацій з КСВ, що полегшує реалізацію соціально відповідальних ініціатив на практиці.

У провідних країнах більше чотирьох тисяч компаній готують нефінансову звітність відповідно до стандартів Глобальної ініціативи зі звітності (GRI, Global Reporting Initiative). GRI є найбільш розповсюдженим форматом надання звітності у сфері сталого розвитку Згідно з даними [7] у 2016 р. лише 15 українських компаній підготували соціальні звіти за стандартом GRI. Це традиційно представники великих промислових підприємств національного походження або частини міжнародних груп.

Наведемо дані щодо приєднання українських підприємств до Глобального договору ООН (UN Global Compact), який включає десять принципів у сфері прав людини, трудових відносин, охорони навколишнього середовища та боротьби з корупцією. Щоб стати частиною мережі Глобального договору, менеджмент компанії повинен взяти зобов'язання щодо дотримання десяти принципів КСВ і щорічно звітувати про досягнутий прогрес в їх реалізації. Результати роботи у напрямку реалізації глобальних цілей та принципів компанія представляє у вигляді «Звіту з прогресу» (Communication on Progress), який адресований групам стейкхолдерів.

На сьогоднішній день учасниками мережі Глобального договору в Україні є 57 суб'єктів, з них 27 – комерційні підприємства, 31 – неурядові організації, асоціації тощо. Розподіл діючих членів – учасників Глобального договору ООН за часом їх приєднання до ініціативи представлено на рис. 1.

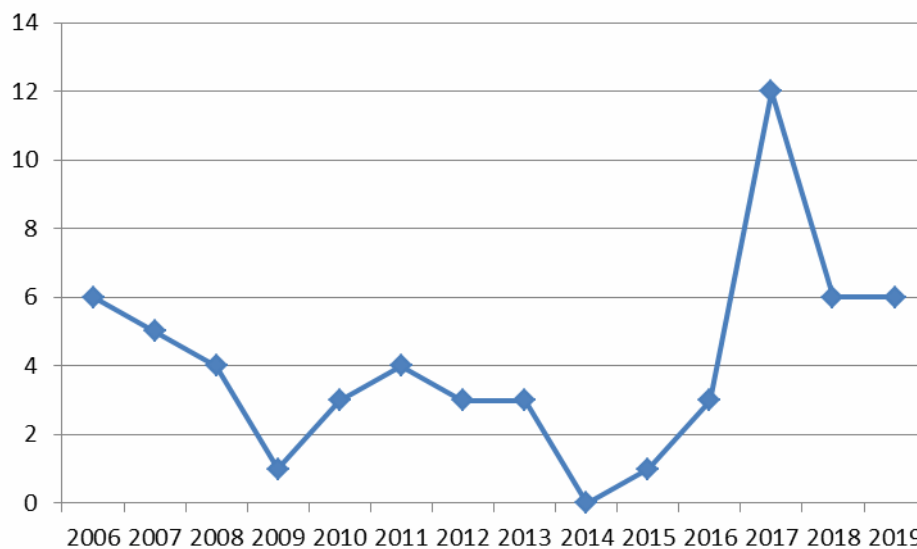

Рис. 1. Розподіл діючих учасників мережі Глобального договору за часом їх приєднання до ініціативи [8]

Необхідно зазначити, що у випадку неподання «Звіту з прогресу» протягом двох років учасника виключають з мережі Глобального договору. Щорічно список українських підприємств, які приєдналися до

мережі учасників Глобального договору у попередні роки, зменшується через недотримання вимог до оприлюднення даних.

Відповідно до Європейської Директиви 2013/34/ЄС, 2014/95/ЄС («Directive 2014/95 / EU on disclosure of non-financial and diversity information») [9] державам-членам необхідно виконати вимоги щодо розкриття нефінансової та диверсифікованої інформації, які застосовуються до великих підприємств з більш ніж 500 співробітниками. У перелік великих підприємств, що представляють інтерес, також входять лістингові компанії на ринках ЄС, кредитні організації, страхові компанії та інші підприємства. У статтях Європейської Директиви 2014/95/ЄС зазначено необхідність включення у нефінансову звітність інформації про соціальні, екологічні аспекти діяльності підприємства, питання щодо поваги прав людини, боротьби з корупцією та хабарництвом. При цьому Європейська Директива не надає обов'язкову модель розкриття даних та передбачає застосування національних, загальноєвропейських або міжнародних стандартів у сфері КСВ.

На діяльність багатонаціональних компаній, які мають представництва в Україні, поширюються Керівні принципи для багатонаціональних підприємств (Organisation for Economic Cooperation and Development Guidelines for Multinational Enterprises, OECD, ОЕСР) – урегульовані вимоги у сфері ведення відповідального бізнесу з питань прав людини, безпеки праці, доступу до інформації до оподаткування, охорони навколишнього середовища тощо. Керівні принципи є частиною Декларації ОЕСР «Про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства» і стосуються суб'єктів господарювання, що здійснюють інвестиційну діяльність за межами України [10]. З метою впровадження та поширення Керівних принципів ОЕСР держави, які підписали їх, створюють Національні контактні пункти. В Україні було створено такий Національний контактний пункт при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі. Однак рівень обізнаності українських підприємств з Керівними принципами ОЕСР, так само як і поінформованості про створення Національного контактного пункту, залишається досить низьким – 15,5% і 8% відповідно [11].

Окрім міжнародних документів (стандартів, ініціатив, керівних принципів) для розширення практики КСВ принципи соціально відповідальної діяльності повинні бути підтримані на державному рівні та задекларовані у національних нормативних документах. На сьогодні в Україні відсутні національні версії стандартів зі звітування про КСВ.

Уже багато років в Україні ведеться дискусія про необхідність розробки та прийняття Національної стратегії з корпоративної соціальної відповідальності, що визначить орієнтири розвитку КСВ на державному рівні та сформує основи співпраці між державою, бізнесом та суспільством щодо соціально відповідальної діяльності. Для цього у 2009 році за ініціатииви Глобального Договору ООН було створено Раду з питань створення Концепції Національної стратегії КСВ за участі представників різних стейкхолдерів і громадських організацій та розроблено проект Концепції. У 2013 році було створено робочу групу з питань розробки Національної стратегії КСВ в Україні. У теперішній час розробкою Концепції займається Ініціативна група в рамках відкритої до приєднання громадянської платформи [12]. Недосконалість нормативно-правової бази у державі та відсутність державної підтримки соціально відповідальної діяльності бізнесу представники бізнес-спільноти називають основними серед проблем розвитку КСВ в Україні.

Важливим показником розвитку КСВ у країні є обсяг соціально відповідального інвестування. Найбільшим ринком соціально відповідального інвестування у світі є США. За даними звіту US SIF Foundation's 2018 biennial Report on US Sustainable, Responsible and Impact Investing Trends [13] інвестиції у соціально відповідальні активи з 1995 по 2018 рік зросли і склали 12,0 трлн. дол. США, що на 38% більше, ніж у 2016 році. Це означає, що кожний четвертий долар у країні інвестується у активи, що мають соціальне або екологічне призначення.

Ринок соціально відповідального інвестування в Європі також демонструє тенденцію зростання. За даними дослідження Eurosif 2018 SRI Study [14] за 6 років дослідження обсяг соціально відповідальних інвестицій досяг 6,76 трлн. євро, що характеризує зростання на 549% порівняно з 2013 роком. Майже кожен менеджер активів згідно з результатами опитування реалізує деяку форму інтеграції соціально відповідального інвестування. Лідерами з соціально відповідального інвестування в ЄС визнано Францію, Італію та Швейцарію.

Для досягнення цілей сталого розвитку до 2030 року необхідно 180 млрд. євро додаткових інвестицій. Відповідно до темпів зростання соціально відповідальних інвестицій, що склалися на сьогодні, європейські регулятори сподіваються закрити цей інвестиційний розрив.

В Україні у 2000 році було створено державну неприбуткову організацію – Український фонд соціальних інвестицій, який займається інвестуванням коштів міжнародної допомоги (Світового банку, Європейського Союзу, Програми розвитку ООН, урядів європейських країн тощо) у модернізацію об'єктів соціальної та комунальної інфраструктури місцевих громад. Особлива увага приділяється сучасним технологіям енергозбереження та енергоефективності [15]. Головним ресурсом Фонду є кошти міжнародних донорів, без участі корпоративних суб'єктів в інвестуванні соціальних програм. Наступним етапом розвитку КСВ в Україні має стати поява фахових бізнес-асоціацій, що на прозорій основі займаються управлінням корпоративними аспектами соціального інвестування. Поки що в Україні відсутні системні дослідження з

приводу динаміки та обсягів ринку соціального інвестування, головною причиною цього є відсутність розвиненого фондового ринку у країні.

У вересні 2015 року у Нью-Йорку 193 держави-члени Організації Об'єднаних Націй прийняли новий Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. Він надає спільний план миру і процвітання для людей і планети, тепер і в майбутньому. В його основі лежать 17 Цілей сталого розвитку [16], які є невідкладним закликком до дій у глобальному партнерстві всіх країн - розвинених і тих, що розвиваються. Вони включають припинення бідності та голоду, впровадження стратегій, які поліпшують здоров'я та освіту, зменшують нерівність і сприяють економічному зростанню - все це одночасно з подоланням зміни клімату та роботою над збереженням океанів і лісів. Глобальні цілі поділяються на ряд завдань, прогрес з досягнення яких передбачається контролювати за допомогою системи глобальних показників. Національні уряди країн розробляють власні групи показників, за допомогою яких буде відстежуватися прогрес щодо цілей та завдань сталого розвитку. У 2017 році в Україні за сприяння агентств ООН в Україні та за участю 800 провідних експертів на основі базових показників досягнення глобальних цілей було сформовано національну систему Цілей сталого розвитку, що є адаптованою версією з урахуванням специфіки національного розвитку. Вона включає в себе 86 завдань розвитку та 172 індикатора для моніторингу їх виконання [16].

В Україні було проведено три ґрунтовних дослідження у сфері корпоративної соціальної відповідальності – у 2005, 2010 та 2017 роках («Розвиток КСВ в Україні 2010-2018»). Згідно результатів дослідження, більшість компаній в Україні (83% від опитаних) реалізують політику КСВ. Це свідчить про позитивну динаміку поширення принципів КСВ серед представників вітчизняного бізнесу порівняно з результатами попередніх років (2010 рік – 67%, 2005 рік – 76%) [11].

Головним стимулом для впровадження політики і практик КСВ названо моральні міркування (більше половини опитаних), а також вплив на репутацію компанії та збільшення лояльності персоналу.

Ключовими напрямом реалізації КСВ в Україні є політика розвитку і поліпшення умов персоналу (76%). Також поширеними напрямками є благодійна допомога (51%) (незважаючи на те, що український бізнес перестав розглядати КСВ як благодійність) та допомога воїнам та мешканцям зони АТО (30%). Розвиток практик благодійної допомоги та допомоги воїнам та мешканцям зони АТО з боку української бізнес-спільноти пояснюється складними внутрішньополітичними причинами та соціально-економічною ситуацією на Сході України.

Переважну частину КСВ заходів українських компаній можна віднести до трудових практик: підвищення зарплати, виплата «білих» зарплат, надання гнучкого графіку працівникам, програми з підвищення професійного зростання. Також популярними серед українських компаній є заходи з захисту і підтримки споживачів, інвестиції в розвиток регіону, антикорупційні практики. Менш поширеними для українських підприємств є заходи щодо допомоги переселенцям, участі у розробці реформ і законів. Третина компаній, які було опитано, не здійснюють заходів із екологічної відповідальності – збереження довкілля, впровадження енергозберігальних технологій та програм сортування й утилізації відходів.

Виявлено тенденцію, що зі зростанням розміру компанії та виходом її за межі національного ринку зростає ототожнення КСВ з такими напрямками КСВ, як здійснення екологічних проектів, інвестиції у розвиток регіону, благодійна допомога. Це пов'язують із збільшенням фінансових можливостей великих суб'єктів бізнес порівняно з іншими.

Серед основних перешкод для здійснення КСВ заходів для українських компаній зазначені нестабільна політична ситуація в країні (48%), недосконалість нормативно-правової бази в державі щодо сприяння реалізації соціальної відповідальності (46%), брак коштів. Порівняно з показником 2010 року значення останнього фактору зменшилось з 72 до 37%, це пояснюється передусім не зміцненням фінансової бази українських підприємств, а зміною ставлення до КСВ як до сфери, що потребує великих інвестицій, та зростанням негативного впливу зовнішніх факторів. Також було названо такі перешкоди, як: податковий тиск, недостатність інформації і досвіду у процесі впровадження програм/ заходів із соціальної відповідальності, відсутність державних та недержавних організацій для надання допомоги.

Результати опитування демонструють, що найбільшу схильність до впровадження принципів КСВ у систему стратегічного управління через імплементацію міжнародних стандартів та ініціатив виявляють великі корпоративні суб'єкти. Передусім це представництва міжнародних груп компаній або великі вітчизняні суб'єкти, які працюють на міжнародних ринках. Головним мотивом проведення ними політики соціально відповідального управління є іміджева складова для залучення зарубіжних клієнтів та отримання доступу до міжнародних ринків капіталу через легітимацію власної діяльності.

Одними з найпрозоріших та найбільших суб'єктів КСВ в Україні є великі вертикально-інтегровані металургійні групи підприємств, зокрема Метінвест, «Інтерпайп», «АрселорМіттал Кривий Ріг». У різні роки ці групи приєдналися до Глобального договору ООН – ініціативи, що спрямована на сприяння соціальної відповідальності бізнесу.

Резюмуючи, відзначимо наступне. Незважаючи на очевидні переваги соціально відповідальної поведінки промислових компаній, в Україні процеси соціалізації корпоративного управління гальмуються через низку існуючих проблем. До таких проблем і перешкод можна віднести [17]:

- дефіцит коштів через фінансову слабкість вітчизняних підприємств, що змушує керівників урізати бюджети та відмовлятися від усіх програм та проектів, які не відповідають критерію короткостроковій

окупності;

- низький рівень інформаційної та фінансової прозорості бізнесу та страх підвищення ступеня відкритості через можливе зростання вразливості перед конкурентами, недобросовісними співробітниками державних органів й іншими суб'єктами;

- податковий тиск, недосконалість нормативно-правової бази, що впливає на мотивацію та можливості щодо здійснення соціально відповідальних заходів підприємствами;

- нерозвинений механізм державно-приватного партнерства, що знижує можливості залучення ресурсів підприємницького сектора для спільного вирішення важливих завдань соціально-економічного розвитку у регіонах присутності;

- недостатній досвід реалізації соціально відповідальних заходів вітчизняними підприємствами;

- викривлене розуміння КСВ самим бізнесом та суспільством та ін.

Вирішення указаних проблем вимагає впровадження заходів на державному рівні для стимулювання розвитку КСВ (табл. 2). За терміном впровадження напрямки та заходи стимулювання КСВ можна поділити на коротко-, середньо- та довгострокові.

Таблиця 2.

Заходи зі стимулювання розвитку КСВ з боку держави

Заходи	Короткострокові	Середньострокові	Довгострокові
Напрямки	<i>Модернізація механізмів податкових пільг на благодійність</i>	<i>Збільшення інвестиційної привабливості соціально відповідальних проектів</i>	<i>Розробка національної програми стимулювання КСВ</i>
Заходи	Спрощення процедури розрахунку пільг з ПДВ для благодійної діяльності	Розширення кількості і значимості соціальної реклами	Прийняття найкращих світових практик з КСВ
	Введення податкових та митних пільг для підприємств, що впроваджують КСВ	Введення обов'язкового розкриття нефінансових показників у щорічному звіті для великих та державних компаній	Узгодження заходів стимулювання активності у сфері КСВ з бізнес спільнотою та громадськістю
Напрямки	<i>Інформаційне партнерство та забезпечення прозорості КСВ</i>	<i>Удосконалення правового регулювання</i>	<i>Розвиток проектів співфінансування з бізнесом</i>
Заходи	Запровадження премій, нагород, національних та регіональних рейтингів компаній з різних питань КСВ	Включення КСВ у необхідні вимоги до участі в приватизаційних і тендерних конкурсах, інвестиційних проектах	Розробка та прийняття проектів соціального партнерства між державою, бізнесом, місцевою громадою щодо фінансування питань охорони навколишнього середовища, розвитку місцевих територій
	Впровадження освітніх та просвітницьких програм, проведення конференцій, форумів спільно з бізнес спільнотою та громадськістю	Встановлення та формалізація прав та обов'язків учасників трудових відносин у внутрішніх корпоративних документах (статут, колективний та трудовий договір, контракт)	

* складено на підставі [11; 18]

Отже, ідентифікація та систематизація означених проблем дозволяє розпочати пошук способів їх усунення та зниження їх негативного впливу на процес впровадження принципів КСВ в українську бізнес практику.

Висновки.

Проведене дослідження показало недостатній рівень охоплення КСВ діяльності бізнес структур в Україні міжнародними стандартами, вимогами та керівними принципами. Провідниками політики КСВ в Україні є представники великого бізнесу національного походження або частини міжнародних інтегрованих груп. Ці компанії інтегрують соціальні, екологічні та етичні принципи у системи корпоративного управління, документують КСВ політики та практики через нефінансову звітність, підготовлену відповідно до міжнародних стандартів (Global Reporting Initiative, AccountAbility 1000 Series Guidelines тощо).

Ряд проблем внутрішнього характеру перешкоджають процесам імплементації міжнародних ініціатив у сфері КСВ у практику господарювання більшістю українських промислових підприємств.

Незважаючи на досить низький рівень розкриття інформації про діяльність у сфері КСВ з боку вітчизняних підприємств згідно міжнародних стандартів, сучасне бізнес середовище надає серйозні стимули для цього. Вони пов'язані з вимогою забезпечення прозорості операцій при виході на міжнародні фондові ринки, співпраці з іноземними інвесторами, партнерами, економічними вигодами від побудови іміджу соціально відповідального підприємства.

Подальші дослідження у цій сфері пов'язані із розробкою механізмів оцінки рівня впровадження міжнародних стандартів та вимог у сфері КСВ.

Список літератури.

1. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.iso.org/standard/42546.html>
2. Король С. Я. Нормативні документи із соціальної відповідальності бізнесу / С. Я. Король // Економіка України. – 2013. – № 9 (622). – С. 85-96.
3. Маматова Т. В. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності: механізм адаптації для органів державного контролю України / Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 1 (4). – С. 109-120.
4. Jankalová M., Jankal R. The assessment of corporate social responsibility: approaches analysis / M. Jankalová, R. Jankal // Entrepreneurship and Sustainability Issues. – 2017. – № 4 (4), pp. 441-459.
5. Грицина Л. А. Корпоративна соціальна відповідальність підприємств: зарубіжний та вітчизняний досвід / Л. А. Грицина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 10 (1). – С. 99-102.
6. Tschopp D. The institutional promotion of corporate social responsibility reporting / D. Tschopp, S. Wells, D. Barney // Journal of Academic and Business. – 2012. – № 5. – P. 1-18.
7. Нефінансова звітність за стандартом GRI у світі та Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bakertilly.ua/news/id1129>
8. United Nations Global Compact [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/>
9. Directive 2014/95/EU on disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN>
10. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). OECD Guidelines for Multinational Enterprises [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf>
11. Зінченко А. Розвиток КСВ в Україні: 2010–2018 / А. Зінченко, М. Саприкіна. – К.: Видавництво «Юстон», 2017. – 52 с.
12. Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». Національна Стратегія КСВ: крок уперед [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://csr-ua.info>
13. US SIF Foundation's 2018 biennial Report on US Sustainable, Responsible and Impact Investing Trends [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ussif.org/files/Trends/Trends%202018%20executive%20summary%20FINAL.pdf>
14. Eurosif 2018 SRI Study [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurosif.org/wp-content/uploads/2018/11/European-SRI-2018-Study.pdf>
15. Український фонд соціальних інвестицій (УФСІ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://usif.ua/page/about>
16. United nations. The Sustainable Development Agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
17. Камишнікова Е. В. Основні проблеми впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності в українське бізнес середовище / Е. В. Камишнікова // Университетская наука-2015 : в 4-х т. : тез. докл. междунар. науч.-техн. конф. (Мариуполь, 19-20 мая 2015 г.) / ГВУЗ «ПГТУ». – Мариуполь, 2015. – Т. 3. – С. 8.
18. Berezina O. Yu. The financial component of corporate social responsibility // Економіка і організація управління. – 2018. – №1. – С. 34-42.

References.

1. ISO 26000:2010. Guidance on social responsibility [Online], available at: <https://www.iso.org/standard/42546.html> (Accessed 18 September 2019).
2. Korol', S.Ya. (2013), "Regulations on social responsibility of business", *Economy of Ukraine*, vol. 9, no. 622, pp. 85-96.
3. Mamatova, T. (2010), "Corporate social responsibility international standards: adaptation mechanism for the state control bodies", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadvannia*, vol. 1, no. 4, pp. 109-120.
4. Jankalová, M. and Jankal, R. (2017), "The assessment of corporate social responsibility: approaches analysis", *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, vol. 4, no. 4, pp. 441-459.
5. Hrytsyna, L.A. (2016), "The corporate social responsibility of the enterprises: international and ukrainian experience", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 10, no. 1, pp. 99-102.
6. Tschopp, D., Wells, S. and Barney, D. (2012), "The institutional promotion of corporate social responsibility reporting", *Journal of Academic and Business*, vol. 5, pp.1-18.
7. Non-financial reporting according to GRI standards in the world and in Ukraine. (2017) [Online], available at: <http://www.bakertilly.ua/news/id1129> (Accessed 18 September 2019).

8. United Nations Global Compact [Online], available at: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/> (Accessed 18 September 2019).
9. Directive 2014/95/EU on disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups [Online], available at: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN> (Accessed 18 September 2019).
10. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). OECD Guidelines for Multinational Enterprises [Online], available at: <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/48004323.pdf> (Accessed 18 September 2019).
11. Zinchenko, A. and Saprykina, M. (2017), *Rozvytok KSV v Ukraini: 2010–2018* [CSR Development in Ukraine: 2010-2018], Yuston, Kyiv, Ukraine, P. 52.
12. Centre Corporate Social Responsibility Development. National CSR Strategy: A Step Forward [Online], available at: <http://csr-ua.info> (Accessed 18 September 2019).
13. US SIF Foundation's 2018 biennial Report on US Sustainable, Responsible and Impact Investing Trends [Online], available at: <https://www.ussif.org/files/Trends/Trends%202018%20executive%20summary%20FINAL.pdf> (Accessed 18 September 2019).
14. Eurosif 2018 SRI Study [Online], available at: <http://www.eurosif.org/wp-content/uploads/2018/11/European-SRI-2018-Study.pdf> (Accessed 18 September 2019).
15. Ukrainian Social Investment Fund (USIF) [Online], available at: <https://usif.ua/page/about> (Accessed 18 September 2019).
16. United Nations. The Sustainable Development Agenda [Online], available at: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/> (Accessed 18 September 2019).
17. Kamyshnykova, E.V. (2015), "Main problems of introduction of the concept of corporate social responsibility in the Ukrainian business environment", *Zbirka dopovidej na Mizhnarodnij naukovo-tekhnicnij konferentsii Unyversytetskaia nauka-2015* [Conference Proceedings of the International Scientific and Technical Conference], Higher education institution PGU, Mariupol, Ukraine, vol. 3, p. 8.
18. Berezina, O.Yu. (2018), "The financial component of corporate social responsibility", *Economics and organization of management*, vol. 10, pp. 34-42.

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.